

Soạn bài Tìm hiểu chung về phép lập luận giải thích - Ngữ văn 7

Hướng dẫn trả lời câu hỏi soạn bài trang 69 SGK Ngữ Văn lớp 7 tập 2: Tìm hiểu chung về phép lập luận giải thích.

I. Mục đích và phương pháp giải thích

Câu 1. Trong đời sống, những khi nào người ta cần được giải thích? Hãy nêu một số câu hỏi về nhu cầu giải thích hàng ngày (Ví dụ: Vì sao lại có nguyệt thực? Vì sao nước biển mặn?...). Muốn trả lời những câu hỏi ấy phải có những tri thức khoa học chuẩn xác.

Trả lời:

Trong đời sống của con người, nhu cầu giải thích của con người là vô cùng phong phú và đa dạng. Những sự vật, những hiện tượng lạ con người chưa hiểu thì nhu cầu giải thích xuất hiện. Chẳng hạn thời xa xưa ông cha ta luôn đặt ra những câu hỏi và cố gắng giải thích chúng trong hoàn cảnh tri thức thời đại hạn chế. Ví dụ: Vì sao có mưa? Tại sao có bão lụt? Tại sao mùa mưa lũ sông Hồng lại diễn ra đều đặn từng năm? Vì sao lại có dịch bệnh? Vì sao chuồn chuồn bay thấp hoặc bay cao ?

Trong cuộc sống hằng ngày chúng ta luôn đặt những câu hỏi: Tại sao bạn ấy lại giận mình? Tại sao mình dạo này lại học kém hơn?

Muốn trả lời những câu hỏi “Tại sao?”, ta phải chỉ ra nguyên nhân và lí do quy luật làm nảy sinh hiện tượng đó (Ví dụ: lụt do mưa nhiều); ta phải vạch ra nội dung ý nghĩa của sự vật đó với thế giới con người. (Ví dụ: Đèn là vật để thắp sáng); ta phải chỉ ra loại sự vật mà nó thuộc vào (ví dụ: Con người là động vật biết nói, biết tư duy).

Muốn giải thích được thấu đáo thì người ta phải hiểu, phải học và phải có tri thức nhiều mặt.

Câu 2. Trong văn nghị luận, người ta thường yêu cầu giải thích các vấn đề tư tưởng, đạo lí lớn nhỏ, các chuẩn mực hành vi của con người (Ví dụ: Thế nào là hạnh phúc? Trung thực là gì? Thế nào là Có chí thì nên?...).

Trả lời:

Trong văn nghị luận, giải thích là thao tác nhằm làm sáng tỏ nội dung nghĩa một từ, một câu, một khái niệm... Chúng thường tồn tại dưới dạng một tư tưởng, một quan niệm, đánh giá.

Muốn vậy, người ta thường sử dụng những lí lẽ, dẫn chứng hay nói cách khác là phải phân tích được nội dung của vấn đề ấy.

Câu 3. Đọc bài văn (trang 70, SGK Ngữ văn 7 tập 2) và trả lời câu hỏi.

Soạn bài Tìm hiểu chung về phép lập luận giải thích - Ngữ văn 7

- a) Bài văn giải thích vấn đề gì và giải thích như thế nào?
- b) Để tìm hiểu phương pháp giải thích, em hãy chọn và ghi ra vở những câu định nghĩa như: Lòng khiêm tốn có thể coi là một bản tính,... Đó có phải là cách giải thích không?
- c) Theo em, cách liệt kê các biểu hiện của khiêm tốn, cách đối lập người khiêm tốn và kẻ không khiêm tốn có phải là cách giải thích không?
- d) Việc chỉ ra cái lợi của khiêm tốn, cái hại của không khiêm tốn và nguyên nhân của thói không khiêm tốn có phải là nội dung của giải thích không?

Trả lời:

- a) Bài văn giải thích về khái niệm *Lòng khiêm tốn*

Lòng khiêm tốn đã được giải thích thông qua những đoạn văn định nghĩa (có từ là) những đoạn văn chứng minh làm sáng tỏ khái niệm khiêm tốn.

Bài văn đã làm sáng tỏ những khía cạnh cụ thể của lòng khiêm tốn thông qua liệt kê các biểu hiện; đối lập kẻ khiêm tốn và không khiêm tốn. Cuối cùng là “tóm lại” để đánh giá tổng quát.

- b) Những câu định nghĩa:

+ Khiêm tốn là biểu hiện của những con người đứng đắn (...)

+ Khiêm tốn là tính nhã nhặn.

+ Đó là vì cuộc đời là một cuộc đấu tranh bất tận.

Đây là một trong những cách giải thích làm cho người ta hiểu sâu hơn những vấn đề còn trừu tượng, chưa rõ, chưa được đào sâu.

- c) Những biểu hiện liệt kê, đối lập ở bài văn là cách giải thích sinh động, phong phú tạo nên chất lượng cao cho tác phẩm.

- d) Việc chỉ ra cái lợi, cái hại và nguyên nhân của thói không khiêm tốn chính là nội dung của bài giải thích. Điều này làm cho vấn đề giải thích có ý nghĩa thực tế với người đọc.

Vậy giải thích trong văn nghị luận là làm cho người đọc hiểu rõ các tư tưởng, đạo lí, phẩm chất, quan hệ,... cần được giải thích, qua đó nâng cao nhận thức, bồi dưỡng trí tuệ, tình cảm cho con người. Để giải thích một vấn đề nào đó, người ta thường sử dụng cách nêu định nghĩa, liệt kê những biểu hiện, so sánh với các hiện tượng cùng loại khác, chỉ ra cái lợi, cái hại, nguyên nhân, hậu quả, cách phát huy hoặc ngăn ngừa,... Không nên dùng

Soạn bài Tìm hiểu chung về phép lập luận giải thích - Ngữ văn 7

những cái khó hiểu hoặc không ai hiểu để giải thích những điều người ta chưa hiểu, cần hiểu.

II. Luyện tập

Câu hỏi: Đọc bài văn (trang 72, SGK Ngữ văn 7 tập 2) và cho biết vấn đề được giải thích và phương pháp giải thích trong bài.

Trả lời:

- Giải thích vấn đề "lòng nhân đạo";
- Các ý chính:
  - + Lòng nhân đạo tức là lòng biết thương người;
  - + Loài người còn đầy rẫy những cảnh khổ;
  - + Biết xót thương, tìm cách giúp đỡ những cảnh khổ;
  - + Phát huy lòng nhân đạo đến cùng và tột độ.
- Cách giải thích: kết hợp giữa lí lẽ với dẫn chứng;
  - + *Mở bài:* Định nghĩa về lòng nhân đạo
  - + *Thân bài:* Nêu dẫn chứng, chứng minh biểu hiện của lòng nhân đạo.
  - + *Kết bài:* Kêu gọi mọi người cần phải phát huy lòng nhân đạo đến tột cùng.